

Posudek na doktorskou disertační práci Mgr. Kateřiny Jančaříkové

„Environmentální výchova na prvním stupni ZŠ“

Práce paní mgr. Kateřiny Jančaříkové překračuje úroveň výzkumu běžnou na našich pedagogických fakultách. Vyvarovala se totiž běžných chyb, které dosud v našich sociálních vědách přežívají – jedná se zejména o neznalost nejnovější zahraniční literatury a nedobrá orientace ve výzkumné metodologii. Podle mých informací se jedná o první doktorskou disertační práci u nás, která se zabývá do hloubky environmentální výchovou. Aktuálnost tématu práce není dána pouze volbou environmentální problematiky, ale i tím, že autorka se svojí prací zapojuje do současného domácího trendu, který se snaží revidovat teorii environmentální výchovy na základě empirických výzkumných poznatků.

Cílem disertační práce bylo revidovat, doplnit a inovovat teorii environmentální výchovy na prvním stupni ZŠ a navrhnout některá metodická doporučení. Tyto stanovené cíle byly naplněny. Práce ve své teoretické části předkládá pohled na historii environmentální výchovy, přehled současných dokumentů a koncepcí a dále pak se do hloubky dostává k cílům, environmentální výchovy formulovaných jak v těchto koncepcích, tak vyplývajících z výzkumných poznatků současné literatury. Podrobně diskutuje rovněž cíle, které se v oficiálních dokumentech příliš neobjevují - rozvoj environmentální sensitivity a odcizení přírodě. V části, kde je pojednáno o prostředcích environmentální výchovy, zaujme zejména připomínka narativní metody. Ta je dále rozpracována v jednom z dílčích výzkumů.

Velmi potěšitelné je, že autorka věnovala mimořádnou pozornost metodologické stránce práce, jak v oblasti použití kvantitativních metod, tak i v statistickém zpracování kvantitativních dat. Metodologicky je tedy práce na značně vysoké úrovni, která není v našich sociálních a humanitních vědách běžná. Autorka se vzhledem k charakteru problematiky rozhodla využít především kvantitativní metody. Věnovala značné úsilí nastudování některých současných sofistikovaných postupů kvantitativních metod, tyto metody jsou v práci podrobně vysvětleny.

Nutné rovněž dodat, že práce je po formální stránce velmi pečlivě zpracována.

Práce díky skutečnosti, že si stanovila za cíl rozvinout v domácím prostředí teorii environmentální výchovy, má svůj nesporný praktický společenský význam. Práce má i svůj vlastní vědecký přínos. Podrobné představení aplikace kvalitativních metod - zejména pak zakotvené teorie - má nepochybný význam pro rozvoj domácího vědeckého bádání v této oblasti. Zmínku si zaslouží rovněž dosti kreativním způsobem využití poznatky americké

poválečné sociální psychologie týkající se poslušnosti, zejména pak aplikace známého Milgramova experimentu pro oblast environmentálně ohleduplného chování. Autorčin provedený vlastní experiment - ač to nebyl zjevně hlavní cíl autorky - má i určitý význam pro psychologickou teorii. Zopakován a metodologicky dotážen by mohl být publikován i v některém mezinárodním sociálně-psychologickém časopise. Příloha práce navíc obsahuje řadu dílčích výzkumů vztahujících se k dané problematice, kvalitativně i kvantitativně zpracovaných.

V tak obsáhlé práci je jistě možné najít různé drobnosti, ke kterým by bylo možné diskutovat. Nepovažuji to však za nezbytné. Zastavím se jen u jednoho terminologického problému, protože jej považuji za dosti vážný i aktuální. Jedná se o nesprávné používání termínu „koncept“, který je používán ve smyslu „koncepce“ (viz str. 15, první odstavec). Pokud vím, tento termín začali v roce 2006 nesprávně používat někteří nedostatečně vzdělaní politici, po nich jej převzali nedostatečně vzdělaní čeští novináři. Nemělo by se však stát, že jej také převezmou vzdělaní vědci. Této chyby se zejména systematicky dopouští předseda strany Zelených M. Bursík. Byla snad tato skutečnost pro odborníky v environmentální výchově (viz např. Činčera, 2008, citát na str. 41) výzvou k napodobování?

Autorka prokázala tvůrčí schopnosti v dané oblasti výzkumu. Práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce v oboru pedagogika

V Hradci Králové, 15. prosince 2008

Doc. PhDr. Marek Franěk, CSc., Ph.D.